

Rohkem pühi, palun!

Kui koostatakse ülemaailmne töörügajate edetabel, siis eestlastel oleks kindlalt võidupärjalootust. Kuid mis selgus hiljutisest uuringust: kolmandik Eesti inimestest mõtleb töökoha vahetuse peale! Ajal kus iga tööd veel mitte kaotanud inimene peaks oma staatuse üle üliõnnelik olema! Seega – rügame rõõmuta?

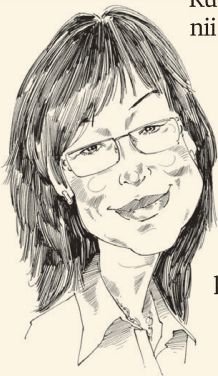
Lääneriikidega võrreldes on meil kaduvvähe töövabu pühasid. Meie üksikud rahvakalendri tähtpäevad upuvad tõhe ja varsti ei mäleta neid enam keegi. Kurb oli Maalehest lugeda, et toimekas põllumees rehmas küsimise peale: ei temal ole aega suvisteks kaski tuppa tuua. Ah et enam ei olegi võidumees see, kel surres kõige rohkem asju? Et teda edestab pika puuga töösse mattunud taevamineja?

Virisetud küll, kas ettepanekuid on? On, ja lausa mitu.

Kui eestlane enam pühapäeva ei pühitse ja rahvakalendri tähtpäevadest ei pea, tuleb seda talle seaduse täie rangusega õpetada! Rahvakalendrist tuleb leida veel kümme-kond tähtpäeva, mis tööst priiks kuulutatakse. Ja munitsipaalpolitseil peaks olema õigus karistada iga pereisa, kes lastele kaskede tuppatoomise või jaanitulest üle hüppamisega lapsepõlvemälestusi ei loo ja traditsioone edasi ei kannata.

Teine ettepanek. Rahvatraditsioonide uurijad peaksid välja selgitama, miks noored võtavad pigem omaks ameerikalikud kõrvitsairvitused kui leebed Eesti traditsioonid? Kui vanu traditsioone ei ole võimalik järgida, stiliseerige siis uued! Nii nagu tehakse rahvapäevade ainetel moerõivaid.

Kust võtan julguse nii karm olla? Aga juba vanal ajal pöurutati: "Kes jaanitulele ei lähe, sellel läheb maja põlema!" Ega leebusega siinmail kaugele jõua. ☺

KAJA PRÜGI

Läämi vällä Jaani kaima, kas om Jaanil kahar pää...

Pärast külma ja pimedat, otse lõputuna tunduvat talve ning pikaldast kevadet saabub lõpuks kauaoodatud suvesoe – heledad päevad ja sumedad ööd. Loodust täidab meelihullutav õitsemine, mahlakas hein on kõrgeks kasvanud, õhk on täis lakkamatult rõkkavat linnulaulu ja uimastavaid lõhnu. Inimeste südameid täidab magus rahutus.

Sellesse imelisse aega paigutub üks eestlaste armastatumaid tähtpäevi – jaanipäev, mille rikkalik, pillavalt mitmekesine kombestik koondub vaid kahele päevale ja ööle 23. ja 24. juunil. Kindlasti on populaarse suvepüha püsimist toetanud selle tugev side loodusega ja meis praegugi sügaval peidus olev looduseusk.

Taimeusk ja vägi

Kogu taimeriik omab jaanipäeval erilist väge ja elujõudu, millest inimesedki võivad osa saada. Vanemal ajal pidi usk taimede jaanipäeva-aegsesse maagilisse jõusse olema tööpoolest suur, sest eesti keeles on rohkesti rahvapäraseid jaani-tüvelisi taime nimetusi: jaanililled, jaanikakrad, jaanikad jne.

Imelist väge täis jaanipäeva aega loeti eriti sobivaks ravimtaimede kogumisel. Paljud juunis-juulis õitsevad ravimtaimed kannavadki rahvasuus just jaanilille nime – põdrakanep, angervaks, äiatar, ristik, naistepuna, nõmmliivatee, rukkilill jt.

Lilledest punuti pärgi, millega end eriti Lõuna-Eesti kandis pühadeks ehitati. Neid torgati katuseräästasse ja saunaviha sisse. Võlujõulisi taimi kasutati põlde ja karja kaitsvas tõrjemaa-gias, tulevase ennustamisel ja armu-nõidustes.

Põllumehe töökalendris algas jaanipäevast heinaaeg: pühadehommi-kul kolistati vikateid, et niitmine jõudsamini edeneks.

Esimest korda püüti heina teha küll juba enne jaani, sest jaanihein omanud erilist väge ja kosutavat jõudu. Nüüdsest algas ka lakas lõhnavaates värsketes heintes magamine, mis on oodatud suveromantika veel praegugi.

Kased tupp

Suve vastuvõtu pühade (jaanipäev, nelipühad) traditsioonide hulka kuulub pühadekaskede (meiud) tuppatoomise komme.

Selles peegeldub muistne usk elava rohelusega kokkupuute viljastavast ja elujõudu andvast toimest. Värsked kaski säititi kambritesse ja magamisaitadesse voodite ümber, nendega kaunistati laudad, sissesõiduvärvad, kii-ged ja kaevud.

Kaseoksi torgati majade katuseräästasse, põllule ja kapsamaale. Jaanipäeval ja jaaniööl valmistatud kasevi-had pidid ravima liigese- ja lihasehaigusi ning -valusid, neis olevat üheksa rohtu. Veel praegugi peetakse õigeks saunaviha tegemise ajaks jaanipäeva-eelset aega.

Järg lk 356

JAANI OOTEL
Targu Talita

Narva mnt 11e, 10151 Tallinn, www.maaleht.ee
Toimetaja: Kaja Prügi, 661 3337 / Kujundaja: Mari Peterson
Väljaandja AS Maaleht / Trükk AS Kroonpress
Lehekülgede numeratsioon algab 1. jaanuarist 2010
ILMUB KOOS MAALEHEGA